

محمد بها
(کارشناس ارشد و مدرس آموزش خانواده)

نقش مدیریت شهری در کاهش آسیب‌های اجتماعی (اعتیاد)

سایر دستگاه‌های اجرایی در راستای کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم در محیط‌های شهری گام‌های اساسی بردارند.

در این خصوص در طول سال‌های اخیر، حرکت‌های خوبی آغاز شده است، اما با توجه به عمق و گستره معضلات اجتماعی باید این روند، جدی و گسترده دنبال شود تا در نظام مقدس جمهوری اسلامی نظاره‌گر تحقق جامعه‌ای نمونه و الگو باشیم که معضلات و آسیب‌های اجتماعی به ویژه در رابطه با خانواده‌ها در آن وجود نداشته باشد.

ماهیت آسیب‌های اجتماعی به گونه‌ای است که در زمینه کاهش و مقابله با آنها یک سازمان به تنهایی نمی‌تواند اقدامات موفقیت‌آمیزی انجام دهد. از این رو همکاری و تعامل میان سازمان‌ها و نهادهای مختلف برای کاهش آسیب‌های اجتماعی در شهرها بایسته است. ولی از طرفی متولی مبارزه با اعتیاد، ستاد مبارزه با مواد مخدر است که از حدود ۲۰ سازمان و وزارتخانه تشکیل شده است که در بین این سازمان‌ها، متاسفانه شهرداری حضور ندارد از این منظر، شهرداری از سازمان‌هایی است که با استفاده از ظرفیت‌های خود می‌تواند گام‌های موثری در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی بردارد.

مجموعه مدیریت شهری به عنوان یک نهاد عمومی غیر دولتی و خدمات‌رسان که مورد وثوق شهروندان است، می‌تواند با اقدامات فرهنگی و تربیتی، توسعه ورزش و ایجاد فرهنگ شادی و نشاط، توسعه فعالیت‌های عمرانی هدفمند، ایجاد و تقویت زیرساخت‌های شهری و اجتماعی و... جلوی بروز برخی از آسیب‌های اجتماعی را بگیرد و از این نظر به رشد و تعالی مادی و معنوی جامعه کمک کند.

به اعتقاد بسیاری از کارشناسان امور اجتماعی، شهرداری‌ها با در اختیار داشتن فضاهای عمومی مثل بوستان‌ها، ورزشگاه‌ها، فرهنگسراها و نظایر آن، سازمان‌های مهمی در مقابله با آسیب‌های اجتماعی به شمار می‌روند. چنین نهادی اما باید با تعامل و همیاری سازنده دیگر دستگاه‌ها حمایت و پشتیبانی شود تا با مشارکت شهروندان به اهداف اجتماعی خود برسد.

در ارزیابی از اقدامات پیشگیرانه، براساس نتایج حاصل از مطالعات علمی یا تجربیات اینگونه نمایان می‌شود که متأسفانه تناسب مطلوبی بین هزینه‌های صرف شده برای اعتیاد و راهبردهای پیشگیری از آن وجود ندارد. کسانی که سابقه کار در حوزه فعالیت‌های پیشگیری و درمان معتادان دارند معتقدند که والدین، دوستان فرد، معلمان و اساتید، نهادهای مردمی، فیلم‌ها و برنامه‌های صداوسیما، هنرپیشه‌های معروف و محبوب جوانان و معتادین ترک کرده‌ای که در زمینه مبارزه با اعتیاد همکاری می‌کنند، به ترتیب بیشترین

تأثیر و تأثر امور جامعه بر هم، آن چنان زیاد و به سرعت است که گاه هوش و حواس را از آدمی می‌برد و مدیران و متولیان یک جامعه بهتر است به بهانه توجه به ابعاد سیاسی و اقتصادی، از رویکردها و بایسته‌های فرهنگی و اجتماعی و اخلاقی خود را معاف ندانند. این سخن از آن رو قابل توجه است که بدانیم ساخت و ماهیت جامعه انسانی ابعاد گوناگونی دارد و بی‌توجهی یا کم‌توجهی به یک یا چند بُعد می‌تواند حتی ابعاد مورد عنایت قرار گرفته دیگر را تحت الشعاع قرار دهد. این روند به ویژه در مدیریت کلان شهری، مشهودتر و ملموس‌تر، مجال بروز پیدا می‌کند. تا آن جا که گشته‌اند موفقیت در اداره شهر و دستیابی به اهداف مدنظر آن با در نظر گرفتن همه جوانب صورت خواهد گرفت.

اعتیاد به مواد مخدر به عنوان جدیترین مسأله اجتماعی ایران، وجوه مختلف جامعه‌شناسی، روانشناسی، حقوقی، سیاسی و... دارد. به اعتقاد تحلیل‌گران اجتماعی، اعتیاد به مواد مخدر، به عنوان یکی از مسائل پیچیده اجتماعی در عصر حاضر است که زمینه ساز بروز بسیاری از آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی می‌باشد. به عبارت دیگر رابطه اعتیاد با مسائل اجتماعی ارتباطی دو جانبه است؛ از یک سو اعتیاد، جامعه را به رکود و انحطاط می‌کشاند و از سوی دیگر پدیده‌ای است که ریشه در مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه دارد.

از امور اساسی که باید در مدیریت کلان شهری مورد توجه جدی دست‌اندرکاران قرار گیرد، کاهش آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی در نقاط مختلف شهرهاست. با عنایت به این که آسیب‌های اجتماعی بیشتر در درون و حاشیه شهرها رخ می‌دهد، نمی‌توان از نقش مدیریت شهری در کاهش و رفع آن‌ها غافل بود. شهرهای امروزی به ویژه کلانشهرها، بیشتر درگیر آسیب‌هایی هستند که سلامت جامعه شهری را به خطر می‌اندازد و این خطر و آسیب به صورت به هم پیوسته به جان برخی از خانواده‌ها می‌افتد که به مشکلات حادی چون طلاق، بدبینی و سوطن، بی‌حرمتی و جدایی عاطفی دچار شده‌اند.

شهرها به عنوان بستر زیست اجتماعی، به موازات رشد شتابان خود و به ویژه افزایش جمعیت، شاهد گسترش معضلاتی چون فقر، بیکاری، حاشیه نشینی و دیگر معضلات فرهنگی و اجتماعی هستند. سوء مصرف مواد مخدر که به آن اعتیاد می‌گویند پدیده‌ای تقریباً شهری است.

در روستاها به دلیل ارتباطات گسترده آدم‌ها، افراد هم‌هوای همدیگر را بیشتر دارند و هم از شرم اهالی کمتر به این کار دست می‌زنند، در این محیط کسانی که تصمیم خود را برای ادامه سوء مصرف گرفته‌اند و به همین منظور حتماً به شهر مهاجرت می‌کنند تا در خیل آسیب‌هایی که در حومه‌های شهرهای بزرگ وجود دارد به مصرف و قاچاق مواد بپردازند. آن وقت مدیریت‌های کلانشهری و کشوری است که باید برای این پدیده راه حل پیدا کنند لازم است شهرداری‌ها به عنوان متولی اصلی مدیریت شهری با ایجاد فضاهای عمومی مطلوب و مناسب به منظور ایجاد تعاملات اجتماعی میان شهروندان، با اتخاذ تدابیر و راهکارهای اجرایی مناسب و تعامل با

به جوانان، آموزش در سطوح دبستان و دبیرستان و دانشگاه‌ها، برنامه‌ریزی برای پیشگیری در محیط‌های کار، آموزش و خانواده، توجه به گروه‌های پایه جمعیتی در امر پیشگیری، سالم‌سازی محلات و محیط‌های آموزشی، افزایش دانش و اطلاعات مردم در زمینه سوء مصرف موادمخدر، حمایت از گروه‌های مردم نهاد (NA) در زمینه کنترل جامعه معتادین، برنامه‌ریزی برای ارتقای سطح زندگی آحاد جامعه، برگزاری سمینارها و همایش‌های

تأثیر مثبت را در پرهیز دادن افراد از مصرف مواد دارند.

مجموعه مدیریت شهری
به عنوان یک نهاد عمومی غیر دولتی و خدمات‌رسان
که مورد وثوق شهروندان است،
می‌تواند با اقدامات فرهنگی و تربیتی، توسعه ورزش و
ایجاد فرهنگ شادی و نشاط،
توسعه فعالیت‌های عمرانی هدفمند، ایجاد و تقویت
زیرساخت‌های شهری و اجتماعی و...
جلوی بروز برخی از آسیب‌های اجتماعی
را بگیرد و از این نظر به رشد و تعالی
مادی و معنوی جامعه کمک کند.

به اعتقاد بسیاری از کارشناسان
امور اجتماعی، شهرداری‌ها با در اختیار داشتن
فضاهای عمومی مثل بوستان‌ها،
ورزشگاه‌ها، فرهنگسراها و نظایر آن،
سازمان‌های مهمی در مقابله
با آسیب‌های اجتماعی به شمار می‌روند.
چنین نهادی اما باید با تعامل و همیاری سازنده دیگر
دستگاه‌ها حمایت و پشتیبانی شود
تا با مشارکت شهروندان
به اهداف اجتماعی خود برسد.

کارشناسانی که عقیده به حضور شهرداری در ستاد مبارزه با مواد مخدر دارند، معتقدند که مدیریت توانمند شهرداری، دسترسی مردم به مجموعه‌های شهرداری به واسطه وجود شوراها، سلامت یاران و رابطین سلامت، داشتن پایگاه‌های مردمی در دل جامعه، امکانات کالبدی و مالی مورد نیاز طرح پیشگیری، در اختیار داشتن منابع مالی مورد نیاز، تجربه شهرداری‌ها در سایر کشورهای جهان، دارا بودن امکان همکاری با سایر دستگاه‌ها، نقش مؤثری که شهرداری در کنترل اجتماعی می‌تواند بر عهده داشته باشد، فراگیر بودن حوزه فعالیت‌های شهرداری و اینکه شهرداری داعیه سلامت اجتماعی و شهر سالم را دارد می‌تواند انگیزه خوبی برای عضویت شهرداری باشد.

علمی در زمینه پیشگیری و درمان اعتیاد، بهره‌گیری از اجتماعات نظیر انجمن‌های محله‌ای، انجمن اولیاء و مربیان و خانواده‌ها، ایجاد دروس و واحدهای درسی اعتیادشناسی در نظام آموزشی، بهره‌گیری مؤثرتر و کارآمدتر از رسانه ملی برای اطلاع‌رسانی، توجه خاص به افراد در معرض خطر از جمله افراد خانواده‌های معتاد و ساکنان برخی از محلات آسیب‌پذیر بایستی مورد توجه قرار گیرد و این کار می‌تواند توسط معاونت فرهنگی شهرداری و با همکاری سازمانهای مردم نهاد و اداراتی مانند آموزش و پرورش و ... انجام شود.

این کارشناسان پیشنهادهایی در حوزه پیشگیری از اعتیاد در خصوص اهداف کلان پیشگیری ارائه کردند. آنها معتقدند که مصون‌سازی آحاد جامعه، مصون‌سازی جوانان، ایجاد محیط سالم و امن (جامعه سالم)، کاهش عوامل خطر ساز و افزایش عوامل محافظت‌کننده از اعتیاد، برنامه‌ریزی برای آموزش مهارت‌های زندگی و توانمندسازی اقشار جامعه، ایجاد جامعه سالم و با نشاط، ارتقای سلامت روانی آحاد جامعه و سیاستگذاری در زمینه کاهش مصرف دخانیات باید در رأس تصمیم‌گیری‌های کلان در حوزه پیشگیری باشد. همچنین در سطح خرد و فرعی، آموزش مهارت‌های زندگی

بدیهی است هرچه در کار فرهنگی هزینه شایسته تری انجام گیرد در ازای آن تا صدها برابر از هزینه کردن برای مبارزه با معتادین و عوامل مرتبط با آن از جمله خانواده‌های طلاق و نابسامانیهای اجتماعی کاسته می‌شود.